

BIBLIOTEKA

Zakl. Nar. im. Ossolińskich

2686

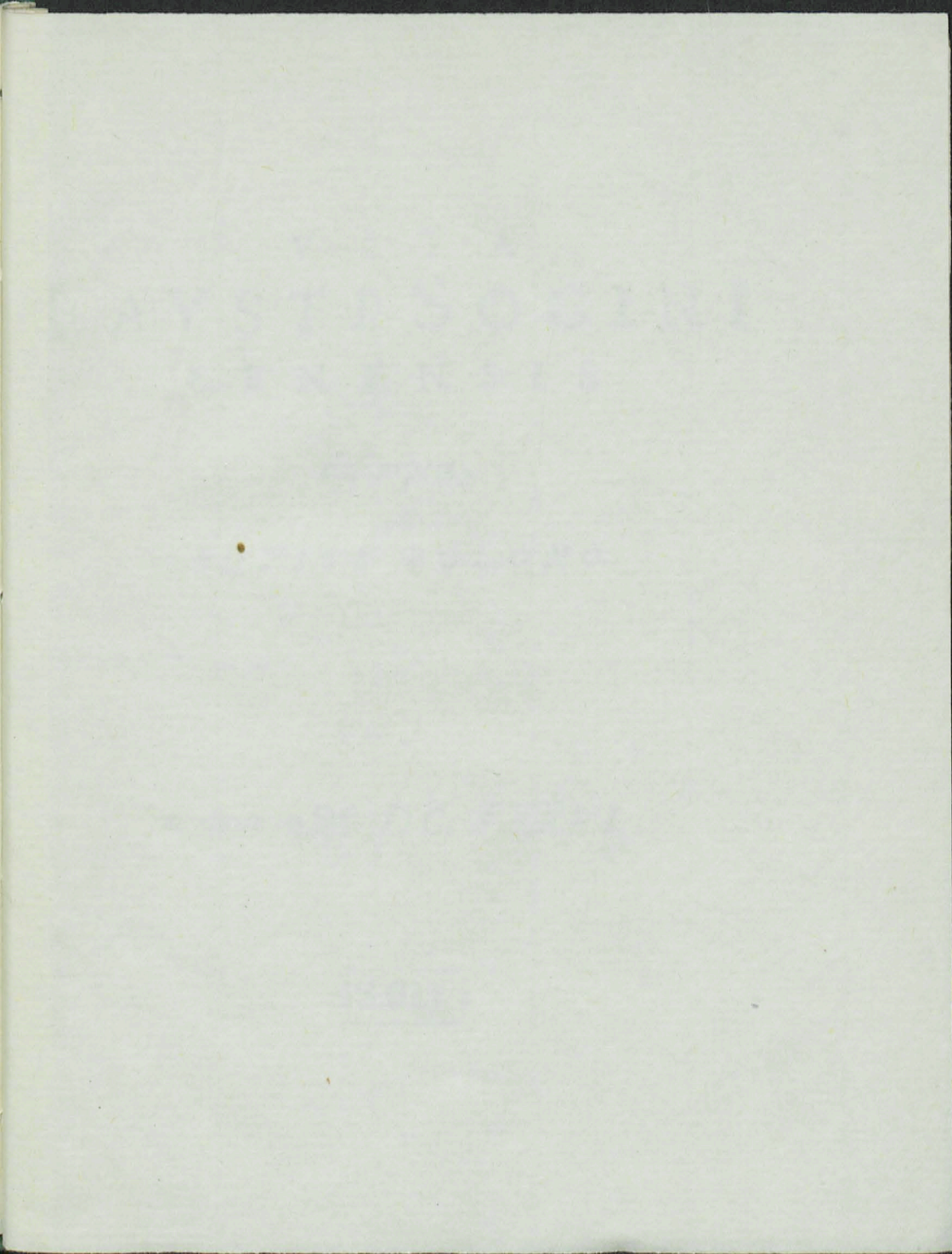

autor

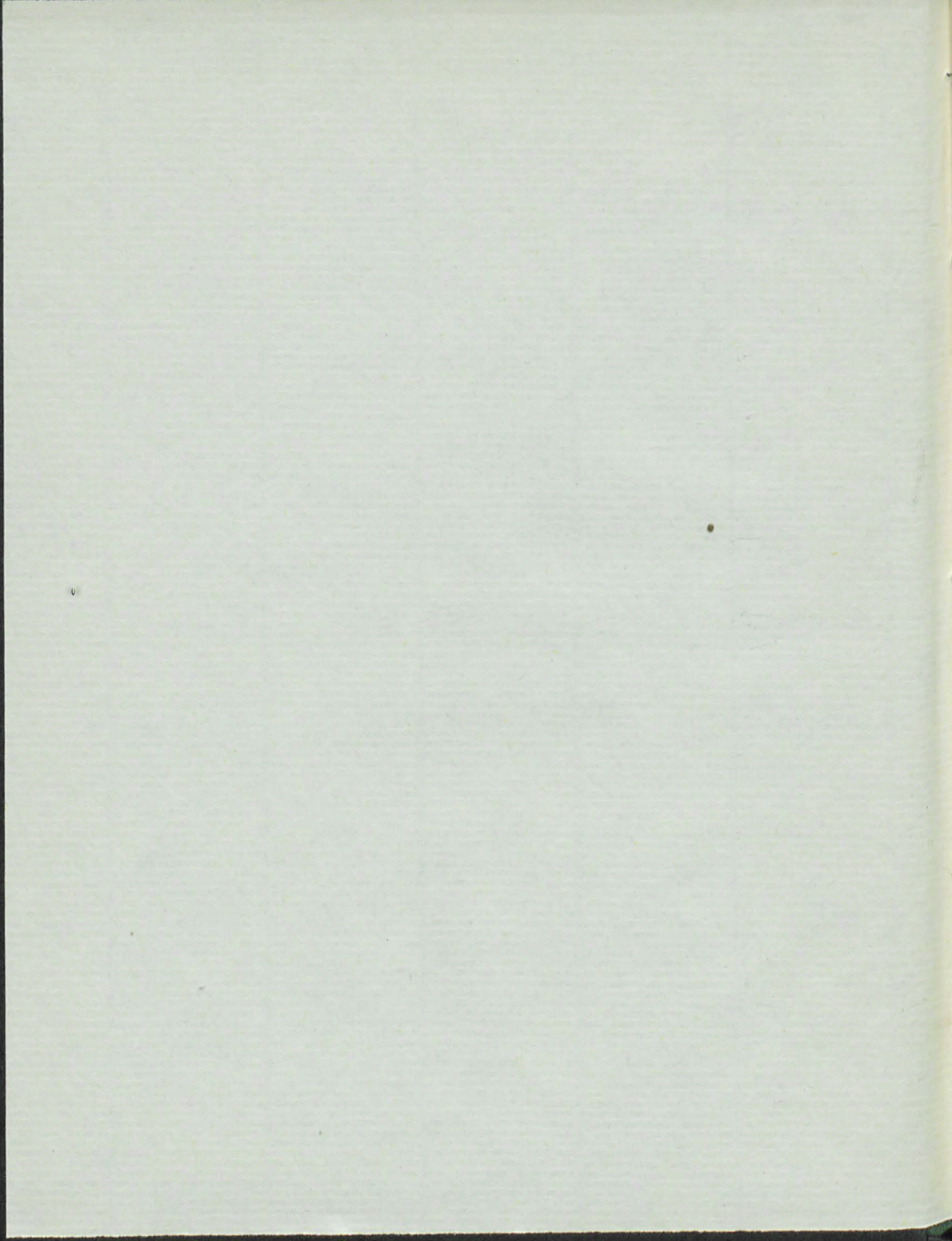
Pizypkowski Jan muel

Efls XXV sls 381

V I T A
F A V S T I S O C I N I
S E N E N S I S

descripta

ab

E Q V I T E P O L O N O .

Anno M. DC. XXXVI.

18.017

XVII - 2686 - III

FAUSTI SOCINI vitam paucis ac perfunctoriè persequi infrà tanti viri dignitatem; pleniùs verò atque elaboratè, suprà nostras fortassè vires fuerit. Nam & illustrium hominum laudes raptim ac negligenter narrare, virtutis injuria est: & si quis unquam alius, hic certè vir fuit non cum curâ tantùm, sed cum ingenio quoque dicendus. Sed quia eximias dotes non satis pro merito laudari præstat, quàm penitus taceri; iniquum est, si aut viris ingentibus narrantium mediocritas, aut scribentium ingenio fraudi sit eorum quos celebrant magnitudo. Mihi verò alio quoque nomine venia debetur, pluribus districto curis, & intrà præfixos angusto tempori cancellos præcipitanti scriptio-
nem.

Patria viro celeberrima urbs Hetruriæ Senæ. Gentis antiqua nobilitas, & cognationum splendor ultrà privati hominis sortem illustris. Patri præter gentilitia decora accesserat è materno sanguine Salvettorum nobilitas: quæ gens apud Florentinos eâ quondam potentiâ floruit, ut expulsus Senis Pandulphus Petruccius, Pauli Salveti potissimùm auxilio & opibus restitutam patriam & mox principatum suum debuerit. Quo beneficio obstrictus Senensis ipsi civitatis jus contulit, & ut patriam cum Senis commutaret, persuasit. Hic Paulus Camillæ pater fuit; quæ Mariano juniore nupta, Alexandri & Lælii Socinorum mater, Fausti fuit avia.

Mater ne in privatam quidem spem suscepta, patre Burgesio Petruccio Senensis quondam Reipublicæ Principe, matre Victoriâ Piccolomineâ genita. Quæ cum esset Andreæ Piccolominei Castilionis & Piscariæ Domini filia; Pii Secundi & Tertii Pontificum neptis; Iohannis Cardinalis Piccolominei, Ducum Amalphitanorum, Marchionum Capistrani, Comitumq; Calani, multorumq; aliorum Italiæ Procerum soror aut consobrina; nupsit in domum Petrucciam, quæ tunc Senensis principatus fortunam tenuit. Sed Burgesius Pandulpho patri succedens, & mox vertentibus factis pulsus, non diu dignitati suæ fuit superstes. Succesit tamen ipsi in regimine patriæ Raphael Cardinalis Petruccius, atque illius Reipub. gubernacula aliquamdiu tenuit. Cæterum relicta vidua Victoria animum, quem in prioris fastigii splendore nunquam sustulerat, tam iniquâ rerum vicissitudine frangi non permisit. Itaque annis quinquaginta sex, quibus mariti vitæ & communi fortunæ superfuit, singulari modestia & spectatâ integritate ac pudicitia vidui status solitudinem toleravit. Filiam Agnetem, quam, ut tanto genere dignum erat, sanctissimis moribus imbuerat, Alexandro Socino in matrimonium dedit, patricio quidem juveni, sed tamen privato. Is fuit Fausti nostri pater: in eâ domo genitus, quæ non armis atque potentia; sed ingenio atque eruditione principatum quendam in certo literarum genere aliquamdiu tenuisse visa est. Nam & hic ipse Alexander subtilitatû, & pater ejus Marianus junior

5

junior ICTorum principes vocati sunt: & patruus Mariani Iunioris Bartholomæus, ab Angelo Politiano suæ ætatis Papinianus dictus est: denique pater Bartholomæi Marianus senior, ICTus gravissimus, ab Æneâ Sylvio tot præconiis extollitur, ut propè narrationis fides laboret. Hujus Mariani filius fuit Alexander senior, & ex eo nepos, alter Marianus; pronepotes Alexander & Lælius: ille, ut diximus, pater; hic Fausti nostri patruus. Ambo ingenii magnitudine atque eruditionis dotibus usque ad invidiam insignes; sed ad quos illud Poetæ jure deflecti potest:

*Ostendent terris hos tantùm Fata, neque ultrà
Esse sinent.*

Nam & Alexander, cùm ad mirum ingenii acumen divina memoria & excellens eloquium accessisset, vix dum primo ac tricesimo ætatis anno expleto raptus, grande toti Italiæ sui desiderium reliquit: Et Lælius brevis ævi curriculo res maximas complexus, septimum ac tricesimum vitæ annum non excessit.

Hujus ego viri memoriam maximâ posteritatis admiratione dignam censeo, qui tantillo quo vixit tempore, tot tantosq; errores, qui in Ecclesiam furtim irreperant, non modò suis vestigiis odoratus est; sed ex ipsis cubilibus extractos primus jugulari docuit. Is à patre Mariano ad studium impulsus nomini suo hæreditarium, humanarum Legum scientiam ex ipsis divini juris fontibus hauriendam sibi putavit. Quo consilio dum S. libros impensius evolvit, non difficulter depre-

5
hendit, plurima ex iis, quæ vulgò recepta sunt, Ecclesiæ dogmatis, divinis testimoniis planè adversari. Idq; tantò faciliùs, quòd ex iis pleraq; Rationi quoque, & quæ nobis ipsa Natura in se vit, principiis repugnarent. Cùm igitur ad excellentis ingenii altitudinem & iudicii acrimoniam singularis animi probitas accessisset, deprehensis Ecclesiæ erroribus (quod plerique faciunt) non est abusus ad Scripturæ & Religionis contemptum; sed potiùs Scripturæ & religionis Christianæ auctoritate usus est ad sanandos Ecclesiæ morbos, qui nisi detectis erroribus curari non poterant. Itaque in eo studio, ad quod sublimis & pia mens inflammato impetu rapiebatur, non sine divinâ procul dubio ope, magna ei lux repentè oborta est, præcipuè cùm ad eruendos Scripturæ sensus Orientalium lingvarum, Hebrææ præcipuè atque Græcæ, quin & Arabicæ cognitionem attulisset. Sive igitur, ut credi potest, periculi metu, sive exactiori purioris Theologiæ & lingvarum studio incensus, citò ex Italia in Helvetiam atque Germaniam concessit.

547

Admodum adolescens patriam reliquerat; annum videlicet agens alterum & vicesimum. Proximo quadriennio Galliam, Britanniam, Belgium, Germaniam universam, ipsam quoque Poloniam emensus, apud Helvetios Tiguri sedem fixit. Vnde licet privatis publicisq; negotiis sæpiùs abstraheretur, potissimam tamen illíc exilii sui partem exegit: multis passim principibus viris carus, nonnullis quoque Regibus conciliatus.

atus. Nemo eâ tempestate è viris doctrinâ illustribus
 extitit, (quorum tamen nulla ætas feracior fuit) cujus
 non amicitiam modò, sed familiaritatem quoq; morib;
 non meruerit. Quo factum est, ut ad insitam judicii bo-
 nitatem singularis quædam prudentia & morum sva-
 vitas accesserit. Quas dotes in eo cùm alii è summis
 viris plurimi agnoscunt, tum præcipuè Philippus Me-
 lanchthon laudat in commendatitiis suis, quibus ab-
 euntem profecutus est, literis. Et profectò quis ipsi
 cum celeberrimis illius seculi viris, Calvino præcipuè,
 Melanchthone, Bullingero, Brentio, Musculo, Munste-
 ro, Zanchio, Vergerio, Castellione, Beza, Martyre, O-
 chino, Cælio, & aliis plerisq; usus intercesserit, frequen-
 tes ad eum plurimorum epistolæ testantur, quorum au-
 tographa magno numero ad nos pervenerunt. Non
 ille horum amicitia frui maluit ad fortunæ suæ perfugi-
 um; quàm uti ad Ecclesiæ emolumentum. Itaque ipsos
 illos metuendos florentis tunc Theologiæ antistites
 quaestionibus suis multùm urisit atque exercuit. Habeo
 literas Calvini manu scriptas, quibus motam sibi ab eo
 bilem non dissimulat, & pro responsione objurgatio-
 nem ac minas reponit. *Non est, inquit, quod expectes, dum
 ad illa, quæ objicis, quaestionum portenta respondeam. Si tibi
 ver aëreas illas speculationes volitare libet, sine me, quæ so, hu-
 milem Christi discipulum ea meditari, quæ ad fidei meæ adifi-
 cationem faciunt. Ac ego quidem silentio meo id quod cupio
 consequar, ne tu mihi posthac sis molestus. Liberale verò in-
 genium, quod tibi Dominus contrulit, non modò in rebus nihi-
 li frustra.*

li frustrà occupari; sed exitialibus figmentis corrumpi vehementer dolet. Quod pridem testatus sum, seriò iterum moneo: nisi hunc querendi pruritus maturè corrigas, metuendum esse, ne tibi gravia tormenta accersas. Ego si indulgentiæ specie vitium, quod maximè noxium esse judico, alerem, in te essem perfidus & crudelis. Itaque paululum nunc meâ asperitate offendi malo, quàm dulcibus curiositatis illecebris malè captum non retrahi. Erit tempus, ut spero, cum te ita violentè expergesactum fuisse gaudebis. Calend. Ian. 1552. Ioh. Calv. tuus.

Neq; verò fluxa fuit aut spernenda minarum fides. Nam in Octobre anni sequētis Genevæ Servetus exultus est. Lælii tamen veneratio, & in maximis doctrinæ atq; ingenii ornamentis incredibilis modestia, & morum dexteritas adedò sævientium iracundiam exarmaverat, ut, cujus libertatem ferre non poterant, odisse tamen hominem non sustinerent. Sciant, quos nimia veri libertas in pericula sæpè intempestiva præcipitat, ipsam illam, quam propugnant, veritatem in circumspecta prudentiæ lenitate, quàm in effreni zelo plus habere præsidii. Vt qui ultrò suis discriminibus occurrunt, magis ad privatam laudem, quàm ad publici emolumenti rationem festinare videantur. Et, si usquam alibi, hîc profectò columbina simplicitas serpentino astu temperanda est: nisi nobis suspectum est Servatoris consilium, damnantis eorum inconsultam temeritatem, quibus sæpè nequiter expetit, suas illîc margaritas prodigere, ubi pretio suo æstimari

stimari nequeunt. Lælius certè inter capitales sententia suæ hostes mansit integer & inviolatus. Nec tamen commisit, ut iudicii sui sensus periret intrà conscientia suæ secretum. Itaq; quibus visum est, concredere non est veritus quæ sibi divinitus patefacta censebat. Suos præcipuè Italos erudiit, quos pium ac voluntarium exilium per multas Germaniæ atq; Poloniæ regiones sparferat. Reperio in Polonicarum Ecclesiarum commentariis geminum ejus in patriam nostram adventum. Primum circa annum 1551. ætatis verò ejus sextum & vicesimum; quo tempore cum plerisq; è nobilitate Polonicâ non sine maximo fructu conversatus dicitur. Is quoq; tunc Francisco Lismanino Corcyrao, Bonæ Sfortiæ Reginae Confessario (qui tunc, nisi fallor, fratrum minorum provincialis, mox deficiendi à Pontifice in hoc Regno primus signum sustulit) abjiciendæ cucullæ acerrimus auctor extitisse perhibetur. Sed tunc quidem intrà paucissimos menses discedens in Moraviam, & inde ad Helvetios se recepit. Alterum ejus in Poloniam adventum deprehendo post mortem Mariani patris, qui Bononiæ obiit anno 1556. Non multò post enim, circa annum 1558. & 1559. literis Poloniæ atq; Bohemiæ Regum muniri voluit, ut securius in urbe Veneta cum amicis de patrimonio agere posset. Tunc profectò patuit apud plerosq; Germaniæ atq; Poloniæ proceres, ipsosq; adeò Reges, quantum is gratiâ potuerit. Summis enim studiis in ejus causâ apud Ludovicum Priulum Venetiarum, atq; Cosmum Hetruriæ Duces

certatum est. Eodem ferè tempore atrox ob suspicio-
nem hæreseos coorta tempestas, universam Socino-
rum domum periculoso turbine concussit. Post obitum
Alexandri tres germani fratres Lælio supererant: è qui-
bus Celsus Bononiæ, Cornelius & Camillus unà cum
Fausto fratris Alexandri filio Senis agebant. Hos inter
quoq; suggerendæ veritatis mirus artifex Lælius, ejus
femina sparserat, eaq; longis licet terrarum spatiis di-
visus, tam efficaci studio fovebat, ut nonnullorum u-
xores ignotus adhuc & absens in partes traxerit. Nec
deerant ex aliis quoq; familiaribus & amicis ejusdem
instituti partim consortes, partim conscii. Sed istius
melsis tam blanda spes in ipsa herba extincta est, ca-
pto Cornelio, cæteris percussis aut fugatis. Hic metus
Faustum quoq; admodum tunc juvenem, non urbe
tantum patriâ, sed Italia ipsâ exegerat. Qui cum ali-
quamdiu Lugduni in Gallia viveret, Lælius interim Ti-
guri præmaturâ morte extinctus est. Ejus de obitu li-
teris Marii Besozzi certior factus Faustus, structas lucu-
brationibus ejus insidias ægrè antevergens, eârûm hæ-
reditatem crevit; jam ante quoq; plurimarum ab eo re-
rum notitiâ imbutus, quas ipse longo postea intervallo,
acri ingenio & studio indefesso excoluit. Incidit mors
Lælii in diem perendinum Id. Maji, anni 1562. ætatis
verò ejus septimi supra trigesimum. Tantam indolem
longævam aut vitalem non fuisse, minùs mirabitur,
quisquis expenderit, quàm præcox extitit. Vix dum ex
ephebis egressus Italiam reliquit. Intrà sextum & vice-
simum

simum ætatis annum, univertis penè Occidentis provinciis peragratis, plurimis passim è præcipuâ nobilitate, omnibus autem fortasse ubiq; eruditissimis viris, eximia laudis nomine innotuit. Quindecim propemodum annos numeres quibus à patria abfuit. Ex tantillo ævi spatio magnam sibi partem longinqua itinera vendicant, quibus per varias Europæ oras fructuosum multis exilium circumtulit. Adde perpetuam cum tot tantisque viris consuetudinem; adde continua literarum commercia: quibus deductis, quæ quota quæso pars temporis studiis ejus relicta est? Quærendum jam stupentibus superest, quodnam illud tam profundum otium? quæ tam acris industria? quæ tam versatilis indoles? quod tam vastum ingenium fuerit, quod tot lingvis, tot scientiis hauriendis, simul altiùs revocandæ in seipsam menti, simul maximis rebus gerendis suffecerit? Hæc de Lælio præmittere, nisi ultrò libuisset, ipsa postulabat necessitas. Quippe is ipsi Fausto atq; aliis ingrediendæ, quam postea secuti sunt, viæ dux & auctor extitit. Nunc ad Faustum redeo: cujus primùm vitæ seriem ac præcipuos casus compendio retexam; deinde rerum gestarum capita complectar; postremo quæ de animi & corporis habitu cursim inquirenti comperta habere licuit, paucis adjiciam.

Natus est duabus horis & tribus ferè quadrantibus ante solem Nonis Decembris oriturum, in calce anni 1539. annis ferè quatuordecim Lælio patruo minor. Mortuus est anno 1604. paulò ante incuntis veris

initium, annum ingressus quintum ultra sexagesimum.

Ejus ætatis viginti primùm, & paulò post duodecim annos in patriâ: triennium circiter in secessu Lugdunensi; reliquos triginta annos continuos egit in voluntario exilio. Orbata parentibus fuisse videtur ætas illa, quæ capiendo literarum & ingenii cultui maximè docilis est. Levissimè enim, & omni præceptore destitutum bonarum artium studiis sese operam impendisse queritur. Et alibi, Se philosophiam non didicisse; nec Scholasticam Theologiam unquam attigisse; & ipsius Logicæ artis nihil nisi rudimenta quædam, idq; valdè serò degustasse fatetur.

Superbientis hæc fuit seculi contumelia, quòd tam insigni documento compertum est, etiam sine istis (quæ meritò quidem, sed tamen sæpe intemperantiùs suspicimus) præsiidiis esse

Magnos posse viros, & magna exempla daturos.

Forfitan & expediebat, natum ut de dogmatibus orbis cognosceret ingenium, nullis delibari præjudiciis; ne quam errorum fibram admitteret, quibus extirpandis adolefcebat. Etenim fata errorum Theologia ipsam quoq; philosophiam ac propè omnes bonas artes infecit. Itaq; non in cunis tantum, sed in ipsis quoq; primæ doctrinæ rudimentis jam olim pueritia orbis decipitur, & opiniones tanquam veras imbibit, priusquam judicare possit, an falsæ sint. Ita fit, ut sæpe præstet nullis, quàm perversis documentis imbui: nec mirum fit interdù turpiùs eruditos desipere, & rude vulgus judicare incorruptiùs. Quod nõ ita accipi velim, ut eru-

ditionem, sed ut abusum ejus damnare existimer; nec frænum ipsi, sed cautionem optare. Istiusmodi levi literarum tincturâ, simulq; Jurisprudentiæ (ut arbitror) studio prima Socini ætas occupata fuit, ad annum usq; tertium & vicesimum. Hauserat tamen jam ante divinæ veritatis principia, partim acri ingenio, partim Lælii patruï monitu, præcipuè cum subito ingruente discrimine, quod antea quoq; monuimus, in Galliâ concessisset. Tamen si Lælius, ingenio nepotis cõfusus, plura divinanti innueret, quàm traderet discenti; nõnulla etiam in experimentum judicii adolescentem celaret; non dissimulato inter amicos præfagio, plenius hæc atq; felicius à Fausto orbi prodenda. Sed cum post obitum Lælii revertisset in Italiam, in illo ævi fluxu, ætas adolescentis veluti navis sine rectore fluctuans, nescio quibus ventis abrepta, pene ad aulicas Sirenes confenuit. Etenim in Regiam Francisci Magni Ducis Hetruriæ ascitus, eiq; honoratis ministeriis plurimùm conciliatus, cum isthic flagrantissimâ gratiâ & dignitate floreret, totos duodecim annos in aulâ Florentinâ consumpsit. Periit ipsi tunc (ut ipse perpetuis gemitibus dequestus est) florentissima pars ævi; si modo periisse censenda est, in quâ non umbraticis doctrinæ præceptis, sed solidis vitæ experimentis formatum est sublime judicium; in quâ & ille juvenilis æstus deferbuit, qui plerumq; magna in magnos lapsus præcipitat ingenia. Et profectò nisi id quoq; aliunde nobis constaret, vel ex ipsâ ingenii vi conjectura duciposset, quàm vehementibus

olim animi motibus æstuaverit illa indoles. Sub exitum istius temporis tetigit animum ejus serio de bonorum dilectu deliberatio; quam ea animi magnitudine expedit, ut sibi ob spem cœlestium omnia terrenorum votorum emolumenta calcanda decerneret. Itaq; nihil cunctatus, desperata ab invitissimis principibus missione, suâ sponte patriam, amicos, spes & opes suas destituit, quò liberius suæ atq; aliorum saluti incumbere posset. Non ingratham ejus operam Magno Duci fuisse absentis jam & exulis desiderium ostendit. Sæpius enim per literas atq; nuncios, Pauli potissimum Iordani Vrsini, viri illustris, qui sororem Magni Ducis in matrimonio habebat, operâ hominem sollicitavit ad reditum, solitâ quidem modestiâ, sed obfirmato animo renitentem. Annus agebatur Christi nati 1574. ætatis autem ejus quintus & trigesimus, cum ex Italia in Germaniam secessit. Venientem hospitio excepit Basilea, benigna receptatrix Christi exulum, & quæ jam pridem periclitantem innocentiam gremio suo fovere didicerat. Illic solidum triennium & quod excurrit Theologiæ studio incubuit; Sacris præcipuè voluminibus intentus, quorum ad synceram intelligentiam cum assiduis votis atq; precibus aspiraret, paucissimis Lælii patru scriptis, & pluribus ab eo sparsim relictis notis multum adjutus est. Quod ipse, cum suppressere posset, ingenuè semper præ se tulit ac professus est. Cum ad annum usq; 1577. Basileæ degeret, creditum sibi veritatis pignus in secreti pectoris custodia minimè detinuit.

nuit. Ita q̄; dum lumen sibi exortum ad alios propagare
 studet, ab amicis ad alienos sensum delapso differendi
 argumento, disputationem de Iesu Christo Salvatore
 ore primùm inchoatam, postea scripto complexus est.
 Quam antequam absolveret, primùm valetudine à stu-
 diis, deinde peste à scriniis Basileæ relictis exclusus, ali-
 am interim cum Francisco Puccio disputationem, in-
 eunte anno 1578 Tiguri confecit; mox eodem anno Ba-
 fileam reversus libro quoq̄; de Salvatore summam
 manum imposuit. Multùm illa tempestate Transylva-
 nicis ecclesiis turbarum dederat Francisci Davidis &
 reliquorum de honore ac potestate Christi opinio. Cui
 malo remedium quærens Georgius Blandrata (cujus
 tunc & in illis Ecclesiis, & apud rerum potentes prin-
 cipes Bathorreos magna erat auctoritas) illo ipso Chri-
 stinani anno Socinum Basileâ evocavit; ut præcipuum
 factionis ducem Franciscum Davidis à tam turpi &
 pernicioso errore abstraheret. Id quo commodiùs fie-
 ret, conducto apud eundem grandi ære hospicio, eâ-
 dem utrumq̄; domo atq̄; mensâ paulò plus quàm per-
 trientem anni uti voluit. Sed Francisco existimationis
 inter suos retinendæ, quàm quærendæ veritatis cura
 fuit antiquior. Ita q̄; errorem suum non modò privatim
 spargere; sed publicè pro suggestu promulgare ausus,
 præsens sibi periculum accersivit, in carcerem mox
 jussu Transylvaniæ principis conjectus, in quo paulò
 post mortem obiit. In hujus exitu cum ab omni culpâ
 abesset Socinus, invidiam tamen non effugit. Quasi
 verò

verò aut hic aliis armis Franciscum debellare non posset, cum utriusq; disputantis documenta publicè extent; aut Magistratus ille ita fuerit causæ Socini adductus, ut ipsius, sive cujusquam ex eodem hominum genere arbitrio stringeret arma suæ potestatis. Quod si quis fortè à Socini causâ non alienus (quod mihi quidem non constat) auctor fuit principi acerbioris in Franciscum consilii, ejus certè culpam Socinus præstare non debuit, cujus neq; consilium scire, neq; factum ullo modo probare potuit. Nam ut alia plurima taceam, nihil magis adversum Socini sententiæ accidere poterat, quàm illud dogma, quod Francisci viventis voce atq; ingenio defendi non poterat, ejusdem morientis muto, sed efficaci testimonio sancitum videri præsertim cum obitus ejus martyrio similis statim omnium in se oculos converterit. Socini disputatio, quam cum ipso habuit, licet eo superstite conscripta, quintodecimo demum post anno vix in lucem prodire potuit. Post hanc disputationem in Majo anni 1579. absolutam, & Ecclesiis Transylvanicis exhibitam non diu isthïc Socino commorari licuit, per morbum ibi vulgò grassantem, quem colicam vocant. Eodem igitur anno jam quadragenarius migravit in Poloniam, ubi Ecclesiis Polonicis, quæ solum patrem Domini Iesu summum Deum agnoscunt, publicè adjungi ambivit. Sed cum dissensionem in quibusdam dogmatis non premeret, satis acerbè atq; diu repulsam passus est.

Qua tamen ignominia minimè accensus, vir, non
tàm

tam indole, quam animi instituto ad patientiam compositus, nulla unquam alienati animi vestigia dedit. Quin potius impressionem variorum hostium, à quibus tunc illæ Ecclesiæ vexabantur, suo sibi ingenio sumsit propulsandam. Primus Andreae Volani impetus refellendâ ejus parænesi exceptus est; eademq; occasione rogatu Nemojevii septimum caput Epistolæ ad Romanos explicatum. Mox Iacobum Palæologum adoriri placuit; cujus tunc existimatio atq; auctoritas pestilentium errorum reliquias in hominibus alioqui minimè malis fovebat. Hunc non odio, sed consilio, durius aliquantò habitum, semper excusavit. Paulò post, cum redintegrante pugnam Volano certamen recruduit, simul ad Posnaniensis Collegii Theses responsum est. Dum pro veritatis patrocinio tot pugnas atq; odia Socinus suscipit, calumniatoribus tot inimicitia non caruerunt. Stephanus tunc Regnum Poloniae obtinebat. Ejus aures accusator imbuit seditiosi contra Magistratum scripti criminatione. Indignum esse, si auctori vago atq; exuli Italo impune abeat hæc audacia. Libellus contra Palæologum designabatur. Qui licet aliud non postularet innocentia testimonium, quam sui lectionem, declinari tamen periculum placuit.

Proinde Cracoviâ, ubi quartum jam annum degebat, commigravit ad virum nobilem, Christophorum Morstinium, Pawlikovii Dominum, ubi non tam latebris, quam Nobilitatis in gente nostrâ privilegio innocentiam tutatus est. Nam rus illud suburbanum paucis

C

passuum

passuum millib⁹ Cracoviâ distat. Illinc, quàm ex vinculis crimina purgare, cōsultius visum. Nec ad illū modo temporis articulū periclitanti patuere officiosæ domus hospitalitii lares; sed amplius triennio foverunt hospitē. Et quò cumulatiùs esset exhibitæ humanitatis specimen in exulem ac peregrinum, paulò pòst etiam ambiēti filiafamiliâs virgo nobilis in matrimonium collocata est; factusq; ex hospite gener, securitatem in illis locis suam affinitatib⁹ & amicitiiis sanxisse visus est. Ruri dum ageret, cùm alia multa præclara, tùm præcipuè librū contra Eutropium conscripsit: constanter illius Ecclesiæ famam & causam propugnans, à qua iniquissimo præjudicio damnatus multa insons indigna jugiter pertulerat. Filiam Agnetem sustulit circa Pentecosten anni 1587. ætatis 48. ex qua, cùm post mortem patris Stanislao Wiszowatio Equiti Polono nupsisset, nepotes neptesq; etiamnum supersunt. Eodem anno in Septembre amisit uxorem Elisabetham: quem casum viro luctuosum & acerbum gravis ægritudo corporis excepit; adeò quidem pertinax, ut per aliquot menses studiorum usum interciperet. Et, ne qua calamitatis species abesset, eâdem ferè tempestate, per mortem Francisci Magni Ducis Hetruriæ, fructus bonorum ejus, quem quot annis ex Italia capiebat, penitus ipsi fuit ereptus. Sanè aliquantò antè, criminorum acerbitate ac minis Pontificum, bona ejus in periculum venerant. Sed Isabellæ Mediceæ Magni Ducis Hetruriæ fororis, quæ Paulo Iordano Ursino, quem suprâ memoravimus,

ravimus, nupta fuerat, dum vixit, enixò studio, & post-
 eà ipsius Francisci Magni Ducis benevolentia, factum
 est, ut illo superstite annuos ex iis redditus Socinus ca-
 peret. Adeò nondum illic meritorum ejus exoleverat
 memoria, ut literis ac precibus, damnati & exulis, pri-
 dem destituti ac sæpè repudiati, principes difficillimâ
 in re gratificarentur. Humanissimis quoque literis
 compellatus, & in posterum quoque bono animo esse
 jussus est, quamdiu vita illis suppeteret, dum ne in libris
 edendis nomen suum publicè extare pateretur. Sed
 tunc illos principes infestum Socino fatum abstulerat.
 Atque ut omnia in solitudinem viri conspirâsse vide-
 rentur, viduum, ægrum, & fortunis omnibus provolu-
 tum ipsa Reipublicæ nostræ tempora angebant, tunc
 maximè decertantibus inter se regni Polonici candida-
 tis turbulenta; ideoq̃ inimicorum licentiæ opportuna.
 Iam enim iterum Cracoviam migraverat. Proinde in
 tot malis solatium à negotio petit, quod sibi repurgan-
 dis, qui tum in Ecclesia vigeant erroribus, divinitus
 datum sentiebat. Quanquam igitur antea quoque Ec-
 clesiasticos conventus frequentare solitus, anno tamen
 1588. in Brestensi Synodo (quod oppidum est in Li-
 thvaniæ finibus) majori quàm antea cenatu atque fru-
 ctu, de morte & sacrificio Christi, de Iustificatione no-
 stra, de corrupta hominis natura, denique cum Davidi-
 anis & Budneistis, de Iesu Christi invocatione disputa-
 vit. Hic fuit annus, quo primùm Luclaviciani Coetus cu-
 ra atque provincia mandata est Petro Stoinio, Petri illi-

us Statorii Thonvillani filio, cujus progenies olim inter indigenas nobiles cooptata, hodie quoque habet aliquos in patria nostra magnis honoribus perfunctos viros superstites. Is non minus judicio acer, quam promptus eloquio, postquam Socini amicitiae copia facta est, in sententiam ejus libenter concessit. Paulò ante quoque non paucos è præcipuis privatim in suam sententiam pertraxerat, & suffragantium sibi non exigua indies fiebat accessio. Refragabantur tamen adhuc viri maximæ auctoritatis, Nemojevius ac Czechovicus, & plerique è Ministris natu majoribus. Primus olim Securinius sententias Socini, in quas descenderat, propugnasse palam dicitur ausus. Secuti mox alii. Quos inter grande partibus momentum addiderant, Andreas, Stanislaus, Christophorus, tergemini fratres Lubjencii, quos splendidis natalibus, & in summam spem genitos, atque partim in aula Regia, partim in summorum Procerum contubernio educatos, à mediis vitæ illecebris ad Religionis curam sacer quidam instinctus abripuerat. Hi, quemadmodum flagrantissimo zelo omnia pietatis impedimenta calcaverant, ita agnitæ veritati pari animi candore ac magnitudine subscriperant.

Iamq; & alii certatim è pastorum ordine partibus addebantur, præsertim è junioribus, quos minus morabatur inveteratæ opinionis atque auctoritatis præjudicium; cùm evenit casus novitate insignis, qui quanta vis sit veritatis documentum dedit memorabile. In magno sententiarum dissensu laudabilis hæc fuit illius Ecclesiæ

Ecclesiæ concordia, quod tantum opinionibus, non etiam odiis homines illi pugnaverint. Et cum alii aliorum sententias detestarentur, sese tamen mutuo minime damnarent. Itaque integrâ utrinque tolerantia sapius acriter disceptabant, atque hoc fuit præcipuum illarum Synodorum negotium.

Anno igitur 1589. in Synodo Lublinensi, sententia Socini de cap. septimo ad Romanos non mediocriter agitata est. Erant qui defenderent; sed & oppugnantium pastorum non minor fuit numerus. Ex iis unus, Nicolaus Zitiuius, ab aliis earundem partium iussus contra mentem Socini caput illud exponere, eoque consilio rem strenue aggressus, delapsus inter differendum ad verba, quibus Apostolus gratias agit Deo liberationis nomine, hæsit attonito similis. Et mox, Ecqua verò est ista liberatio? ait, ecquod beneficium illud, quod tantas Apostolo grates expressit? An quod in tantâ eum peccati servitute detineri necesse fuit? Hoc verò mihi equidem probari nullo pacto potest. Ego igitur (inquit) pariter ingentes Patri luminum ago gratias, quòd mihi nunc ab errore liberato veritatis suæ lucem oboriri voluerit. Mox contrariam explicandi rationem ingressus, pro sententiâ orthodoxâ accuratè disputavit. Stupentibus & arguentibus quorum causam susceperat, respondit, se non potuisse convictæ mentis iudicio refragari. Magnum ea res momentum attulit ad veritatem propagandam; sed non minus illorum studia, qui ad ample-

C 3

ctendum

Stendum eam signum cæteris sustulerant. Hos inter e-
 minuit Petri, quem diximus, Stoinii eloquium. Vnam
 illam facundiam parem ingenio Socini Deus Ecclesiis
 istis contulerat, quæ subtiles & à rudiorum captu re-
 motiores Viri sensus populari ratione tradere, & flexa-
 nimæ orationis genio cunctis probare potuerit. Hoc il-
 le videlicet suæ mentis præcipuo interprete usus est, ad
 insigne Ecclesiæ Dei emolumentum. Quicum ut tantò
 arctius jungeretur, evenerunt nonnulla quæ cogent.
 Iamdudum Socinum Cracoviæ commorantem cir-
 cumstare undiq; pericula cœperant, quæ plerumq; fi-
 deles Christi servos comitari amant. Quanta ibi con-
 tumelia affectus fuerit ab insolenti milite Verneco, ipse
 in quadam epistola exponit. Sed præcipuè post librum
 de Servatore typis evulgatum inimicorum odia recru-
 duerunt. Itaq; anno 1598. commota per Scholasticos
 infimæ plebis face, æger tunc & fortè curandæ valetu-
 dini intentus, extrahitur è cubiculo seminudus, & per
 forû ac celeberrimas plateas, deposcentibus ad suppli-
 ciû plærisq; contumeliosè raptatur. Tandem in illâ fu-
 rentiû colluvie pessimè mulctatus, à M. Vadovita pro-
 fessore Cracoviensi ægrè furenti multitudini eripitur.
 Direptas tunc sarcinas & supellectilem, quæq; alia rapi
 potuère, longè minori dolore tulit, atq; scriptorû quo-
 rundam jacturam irreparabilem, quam ipsius vitæ im-
 pendio sese redempturum fuisse sæpè professus est. Pe-
 riit ibi unà insignis contrà Atheos labor, quem refel-
 lendis ingeniosis magni cujusdam Viri commentis su-
 sceperat,

sceperat. Cum verò ad tam barbarum sævitæ exemplum minæ quoq; accederent, Cracoviâ Luclavicias migravit, in pagum ultimâ suâ habitatione atq; obitu nobilem, novem circiter milliaribus Cracovia distitum; ubi aliquot annos, usus mensâ & ædibus viri nobilis Abrahami Blonscii, vicinus Stoinio vixit. Ambo igitur mutuam sibi operam de propinquo navantes in profligandis errorum reliquiis, jam ad unanimem in omnibus sententiis consensum penè universam illam Ecclesiam redegerant. Nam & ipse pridem Nemojevis plerisq; in rebus Socino assensus, hallucinationes suas nunquam satis prædicandâ ingenuitate damnaverat.

Solus Czechovicius à sententiâ suâ dimoveri non potuit. Qui cum, vincente potiori parte, ad cætera ægrè quidem, sed tamen utcunq; conniveret; paulò post in sententiâ de Baptismo ciere turbas cœperat: quæ tamen citò ex voto Socini sopitæ, postea suapte sponte evanuerunt. Repurgatâ sic plenè ab erroribus Ecclesiâ, veluti ad unam eam rem hucusq; vitâ productâ, non tam immaturo sibi, quàm luctuoso suis fato eripitur Luclaviciis, exeunte brumâ, anno ætatis quinto ultra sexagesimum. Ultima morientis vox excepta, se non magis ævi, quàm invidiæ & molestiarum saturum, lata atq; intrepidâ spe propendere in supremum illum fati sui articulum, qui missionem ab ærumnis simul & laborum stipendium ostenderet. Quem vitæ ac laborum socium, eundem funeris laudatorem, & sequenti anno
comitem

comitem habuit, Petrum Stoinium; qui tanquam præstitutum quoq; jam vitæ pensum exegisset, Socinum secutus est vix quadragenarius.

Curriculum vitæ ejus emensi, per quod compendio festinavimus, restat ut in dispiciendo quid gesserit, quid præstiterit, paululum figamus vestigium. Nemo memoriâ nostra de toto Christiano orbe, sed imprimis de Ecclesiis Polonicis, melius meruit. Primùm enim genuinam sacrarum literarum mentem, tot editis lucubrationibus, innumeris in locis aperuit. Deinde sententias de Dei atq; Christi personâ, quas jam in Poloniâ vigentes deprehenderat, solidis argumentis confirmari, & à subtilibus cavillis atq; sophismatis peritè defendi unus egregiè docuit. Mox quasdam impias, alias prophanas sententias, quarum exitiabile virus furtim in Ecclesiæ gremium irrepebat, felicissimè extinxit. Nemo acrius Iudaizantes repressit: idem Chiliastarum opinionem: idem multa præterea alia fanatica somnia exploravit. Errores autem, qui à reformatis Ecclesiis hausti magno adhuc numero in ea Ecclesia regnabant, mirâ felicitate extirpavit. Talia erant, de Iustificacione, de placandâ justitiâ Dei, de prædestinatione, de servitute arbitrii, de peccato originis, de Cæna quoq; Domini, de Baptismo, & alia sinistrè intellecta dogmata. Denique sublatis perniciosis erroribus, ne quid ineptiarum quoque in Ecclesia relinqueret, superstitiones plurimas circa res indifferentes exterminavit. Ex hoc genere fuit nimia vilis vestitus ambitio, deinde capeffendi magistratus,

gistratus, aut etiam citrà vindictæ studium sui juris persequendi religio, & si quos similes nævos primi fervoris inconsiderator zelus aspererat.

Vitæ ordine atq; rebus gestis expositis, reliquum est, ut de animi & corporis habitu pauca addamus. Ingenii & judicii laudes memorare, superflua est opera, cum tot ejus monumenta in promptu sint. Eruditionem autem quò pertinacius occuluit, eò se prodit impatientius. Serior hæc, verùm solidior accesserat. Nec desunt in ejus scriptis felicitis quoq; memoriæ vestigia. Vnum ipsius specimen præterire nequeo, quod in disputatione cum Christiano Francken edidit. Hic in confesso Synodi Chmelnicensis, doctrinæ atq; ingenii specimen ostentare cupiens, tumidiùs quàm par erat pastores illos ad disputandum provocaverat, mediocrem singulorum eruditionem despiciens. Et quò magis disputaturum ipsâ copiâ percelleret, atq; obrueret, meditato apparatu quinquaginta simul argumenta contra invocationem Christi proposuit. Turbaverat ea res nonnullos, & Socino, licet ab Ecclesiâ toties repulso, respondendi provinciam mandaverant. Is hominem improvisò iniquam disputandi rationem ingressum, & uno penè spiritu tot præparata spicula effundentem, attentè audiens, monebatur, ut saltem capita rationum quibus respondendum esset notaret. Sed memoriæ fiducia calami subsidium sprevit, & hominem quousque libuit suas illas rationes declamantem, patienter audiit;

D

mox

mox eodem planè ordine longam argumentorum se-
 riem retexens, adeò ad singula solidè respondit, ut
 vix quicquam adversario superfuerit quod contrà mu-
 tire possit. Itaque se minùs in ea materia promptum
 ac paratum professus, & stupentibus omnibus, confu-
 sus abiit. Et quoniam naturæ eius dotes attigimus;
 si quem fortè ea cura tangit, ut figuram quoque cor-
 poris cognoscere aveat, sciat illi non defuisse formam
 indole suâ dignam: statura justam quidem non exce-
 dens, sed proceræ vicinior fuit. Habitus corporis gra-
 ciliior, intrà modum tamen. In vultu porrectæ frontis
 dignitas, & oculorum masculus decor vibrabat. Venu-
 stas & gratia oris vigorem & majestatem nihil minue-
 bat. Cibi somniq; parcior, & omnium voluptatum ci-
 trà ambitionem abstinens, in una valetudine curanda
 scrupulosus, & sæpe nimius fuisse videbatur. Quâ ta-
 men prosperâ plerumq; usus est, nisi quod interdum
 calculi doloribus, & passioni colicæ obnoxius esset.
 Lippitudinem quoq; nimis lucubrationibus contra-
 ctam jam senior querebatur. Lenis vitæ atq; insonsge-
 nius. Mira simplicitas in moribus, quibus ita gravitas
 inerat, ut abesset supercilium; & hominem faciliùs re-
 vereri velles, quàm posses timere. Alloquio facilis, ho-
 norem cuiq; ultrà modum exhibuit, & si quid damnare
 in eo cuperes, nihil fuit vituperio propiùs, quàm nimia
 sui contemptio. Modestus corporis cultus, sed tamen
 comptus & elegans, tametsi à fastu longè recesserat,
faciles

faciles minùs aspernebatur munditias. Officiosus in amicos & in omnibus vitæ partibus diligens. Principes quorum in ministerio partem ævi posuit, ità demeruerat, ut nec desiderium ejus diuturna absentia, nec favorem manifesta offensio extinxerit. Patruos, fratres, agnatos, omni officio prosecutus, Lælium præcipuè suspexit & coluit. E propinquis mulieribus, præter Camillam aviam matronam lectissimam, Portiam amatam, & Phyllidem sororem, suo utramq; merito vehementiùs dilexit. Quarum illa dum vixit laudatissimæ pudicitiaæ exemplar, prudentiâ simul & comitate morum incredibili, adeò Lælium Beccium maritum, virum insignem sibi devinxerat, ut is sæpè cùm lachrymis se tali tantaq; conjuge indignum fuisse diceret: Hæc morum atq; in regenda domo disciplinae sanctitate, viro probata, (is fuit Cornelius Marsilius nobilissimo loco natus) immortale sui moriens desiderium reliquit. Et quoniam pridem à naturæ dotibus ad ea quæ luâ sibi operâ quæsiverat bona delapsi sumus, non sunt prementæ silentio nonnullæ è virtutibus ejus, quibus supra multos eminuit. Non faciliè dixerim, in tam vehementi indole plùs ignis, an ingenii fuerit; adeò antequam impetus suos ratione composuisset, præcipitem ad bilem natura formaverat. Quam tamen ita fregit ac domuit, ut quæ postea in homine eluxit mansuetudo, plerisq; visa fuerit naturæ laus esse, non industriæ. Patientiaæ quoq; commendationem, cùm fortunæ & injuriarum

indignitas; tùm delicata, ideoq; irritabilis auget indoles. Nihil ejusmodi hominibus malorum accidere solet sine exquisito doloris sensu; neq; adeò mirandum est, quòd sæpè plùs capere possit tristitiæ ingenium capacius. At ille in hoc quoq; certamine fortis & naturæ suæ victor apparuit: postquam tot calamitates ab alienis, tot à suis injurias, pericula ab hostibus, ingritudinem ab amicis, invidiam à doctis, odium ab imperitis, infamiam ab omnibus, pauperiem à fortunâ, deniq; ab ipsâ illâ quàm unicè ornavit Ecclesiâ, jugem nec sine ignominia repulsam, Christianâ animi magnitudine tulit ac perpeffus est. Penè injuriam feci fortunæ, quòd in eam paupertatis ejus causam rejecisse videor. Verùm ego nunc non culpam ejus accusavi, sed indicavi statum: quem Socino evadere per fortunam forsitan licuit, si aut per conscientiam, aut per quandam animi generositatem fuisset integrum. Sanctitatis certè famam ex mendicitate nunquam venatus est. Quoties tamen vel tenuissimo sumptu conditionem suam tolerare potuit, adduci nequibat ut munera ultrò oblata caperet. Ultrò quin etiam in egenos facultates suas erogabat. Nec tantùm eleemosynæ, sed & liberalitatis nullum genus omisit: ut agnosceres flagrantem promiscuo omnium amore caritatem. Sumptibus quoq; suis nonnullos libros in lucem edidit; ut ad ardentem promovendæ divinæ veritatis zelum, nihil sibi faceret reliqui. Hanc tot scriptis, tot epistolis, tot privatis publicisq; disputatio-

nibus,

nibus, tot informationibus eorum quos mentis suæ passim habuit interpretes, tot longis, plerisque; ab extremâ Silesiæ orâ in intimam Lithvaniam, susceptis itineribus: valetudinis, famæ, fortunarum dispendio, sui denique; capitis periculo, sibi sumpserat propagandam. In tantis laboribus, & discriminibus, quo uno se sustentabat solatio, idem toti Ecclesiæ, unicum ad vitam sanctius agendam remedium inculcare non destitit. Spem enim immortalitatis jugem sollicitè ac delicatè fovendam cœsivit. Adeò ut cuidam senecioni in argumentum pietatis tumulum sibi constructum ostentanti, ac subjicienti, mortem se perpetuò meditari: rectius facturum responderit, si resurrectionis rationem meditaretur. Sanè in omnibus vitæ partibus, sed maximè in rerum spiritualium judicio, prudentia ejus eluxit. Quæ veluti fructus quidam fuit humilitatis ejus atque modestiæ: virtutis ita ingenio suo insite ac peculiaris, ut in cæteris alios, in hac seipsum æmulatus fuisse videatur. Neminem unquam contempsit, nullam rem nisi consultò ac circumspectè aggressus est. In studiis quoque; adeò omnis sui fiducia aberat, ut nihil scribere auspicaretur, nisi longâ & maturâ meditatione concoctum. Idem in lucubrationibus ejus non difficulter deprehendas. Quoties is per salebras quas alii securo gradu calcassent, suspensio incescit vestigio! ut nemo sic alieno, quemadmodum is proprio judicio diffusus fuisse videatur. Quod singularis ejus modestiæ, ut diximus, tunc fuit præmium, nunc est

indiciū. Sed præcipuè fides ejus multū inter cæteras laudes enituit. Nemo post hominum memoriam omnibus præfidiis instructior fuit, quibus ad famam, atq; opes, & altissimum vitæ istius apicem ascenditur: nobilitatem generis, amicitiarum splendorem, gratiam principum, opes ingenuas, valetudinem, ingenium, eloquium, eruditionem & maximarum rerum capacem indolem, Natura, Fortuna, industria deniq; certatim cumlaverant. Tantarum illi rerum jacturâ constitit vocantis obsequium Dei, & concredita veritatis Fidei commissum. Parum erat destituisse tot summe spei pignora, nisi se ultrò infinitis miseriis, egestati, discriminibus, inimicitiis, omnium despiciatui, probris & contumeliis, & execrabili ubiq; sui nominis memoriæ, veluti devotam publicis odiis victimam, sciens prudensq; objecisset. Neq; verò respexit ulla præsentis, aut saltem propinquæ mercedis stipendia. Longè ille sua vota, ultra vitæ quoq; suæ limitem, imò ultra labentis tunc seculi curriculum jaculatus est; adeoq; bona fide spes ejus in cælum erigebatur, ut in nullo terreni solatii fulcro recubuerit. Non detraho debitas aliorum meritis laudes: manet singulos suum decus. Verùm pace omnium dixerim, tentavêre forsitan illustrium virorum aliqui, ad tam sublime fidei specimen eniti, sed nescio an quis evaserit. Pleriq; enim non caruere subsidiis quibus eorum virtus citò sublevata est, ut non diu creditores summi Dei existerent. Lutheri & aliorum animi magnitudo plausu

do plausu mox & studiis principum ac populorum excepta est. Quot alios, inopes alioqui & obscuros, causæ Dei defensio, ad opes atq; potentiam provexit? Quos tamen hæc vicissitudo à fidei laude non excludit, si quæ ipsos provexit causa, unà cum iis demum ipsa adolevit.

• Sed illi in hunc numerum non temerè veniunt, qui florentem jam & adultam Dei causam (sive illa verè talis, sive prætenfa sit) etiam non exiguis rerum suarum impendiis demerentur. Habent enim quod sperent in terris, etiam citrà cœli respectum, & in ejusmodi præsentium præmiorum expectatione non semper facilè discernas, utrum magis Deo confidant isti, an industriæ suæ.

At Lælius & Faustus, viri tanto judicio, tanta illius (quo vixerunt) ævi cognitione atq; experienciâ, quodnam sibi in terris dum viverent, imò & proximo post seculo, tot laborum atq; discriminum solatium despondere poterant, dogmata professi, nullâ auctoritatis pōpâ, nullo partium studio, nullâ dissolutioris vitæ coniventiâ, nullo alio lenocinio commendata; quin potius austeritate suâ cunctis exosa atq; invisâ. Nullam hic sanè video terrenæ spei latebram, quæ vel minimum decerpât de nobilissimæ fidei laude, quæ quanta quanta fuit, omnibus terris exclusâ, in cœlum evolaverat, & in folius Dei clementiâ collocabatur.

Ignatius quoq; , ut alios taceam, majorû nostrorû memoriâ, patriâ, agnatos, opes, honores & alias illecebras
contem-

contēperat, multos quoq; labores, multa discrimina
 ultrò subierat, zelum gloriæ Dei & fidei militiã professus.
 Non despicio animi magnitudinem quæ in eo aut non-
 nullis similibus apparuit. Neq; enim prorsus molli iti-
 nere ad gloriam contenderunt. Sed nondum hîc video
 illud magis arduum, quod quærimus, nobilioris fidei
 specimen. Non sumo mihi tantum, neq; etiam in præ-
 sentia multùm interest, ut de cujusquam mentis pro-
 posito sententiam feram, quam feret olim iudex falli
 nescius. Itaq; nihil moror quid Ignatius in animo habu-
 erit, cùm ad præsens negotium sufficiat, quid habere
 potuerit. Videbat ille sanè res Pontificum in quibus-
 dam provinciis afflictas; sed in pluribus quoq; aut sal-
 tem potentioribus, adeoq; in patriã, & ubi sedem fixu-
 rus erat, benè firmatas & florentes ignorare non pote-
 rat. Immensa quæ propugnatoribus suis Ecclesia illa
 statim reponit præmia, virum istum latuisse quis dixe-
 rit? Acris est profectò in generosis animis gloriæ stimu-
 lus. Vbicunq; illustris famæ campus panditur, non mo-
 dò ipsi voluptates atq; opes sordent, sed vita quoq; ipsa
 vilis est. Itaq; & martyria pro felici atq; opulentâ Ec-
 clesiâ, etiam citrà nobilioris religiosæ fidei documētum
 facilè suscipiuntur, neq; adeò plus admirationis mereri
 possunt, quàm illi quondam, qui

————— *in Punica nati*

Tempora, Cannarum fuerant, Trebiæq; iuventus.
aut si Castrense vulgus displicet, quàm
Codrus pro patriã non timidus mori.

Sanè quisquis in Ecclesia Romana æternitatem nominis quæsiuit, non stultè profectò elegit gloriæ suæ spatium. Nunquam enim Romana olim Respub. (quavis hac potissimùm ratione adoleuisset) tot aut tanta præmia periculis pro se susceptis proponebat, quot & quanta Romana Ecclesia repræsentat. Serò illa puluinararia atq; aras, & solis tantùm Imperatoribus posuit. Hæc passim bene meritis præter sempiternam nominis venerationem, templa, & sodalitia, & honestam inter Deos indigetes sedem exhibet. Quid altius suspiret flagrantissima gloriæ sitis? Quisquis igitur propositis ac propè manu comprehensis tam inuidiosis stipendiis, quantumvis non sine aliquâ rerum suarum jacturâ, militiam istam ingressus est, nihil est quod Fidem suam Deo imputet. Vbi opes Ecclesiæ Romanæ, tot principum potentia, atq; ipsius Hispanici imperii sparsa per orbem moles, stetere in subsidiis, facile fuit etiã in maximo discrimine procurrare ante signa. Humanæ istud erat atq; militaris fortitudinis specimen. Ad primævæ quidem Ecclesiæ martyrum aut confessorum sanctiorem gloriam non assurgit. Ita illi sincerè in cælum suspexerant, ut nihil sibi in terris quod sperare possent reliquum esset. Eorum exemplo ita Lælius & Faustus Deo crediderunt quæ in ejus gratiam perdebant, ut nulla propè terrena futuræ mercedis pignora, nullam humanam divinæ spei fidejussionem, nullum solatium, acceperint. Vnius Dei fidem atq; clementiam, eamq; longo

E

post

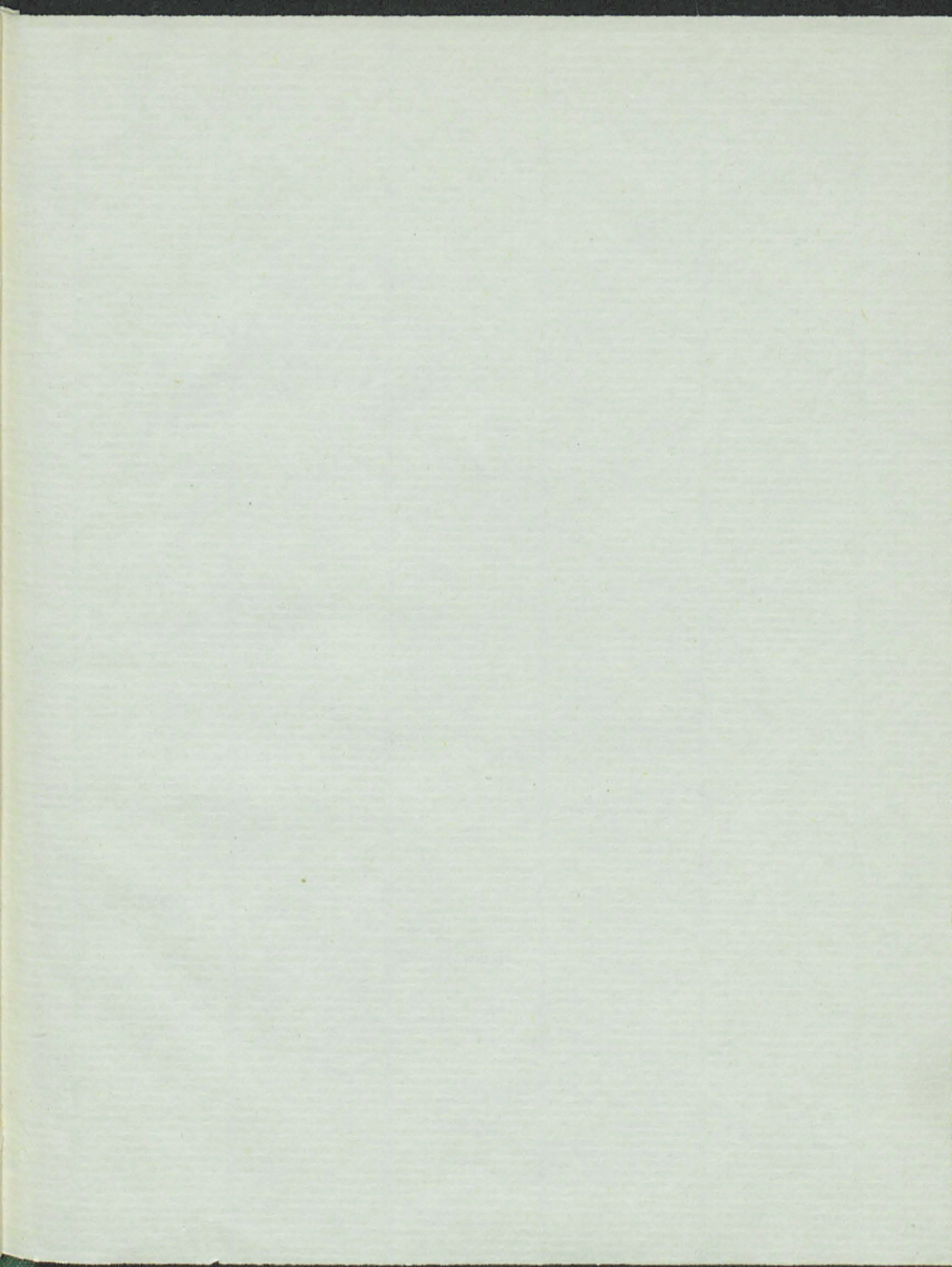

post fata sua intervallo expectandam securi sunt. Sui quoq; ævo jugiter spreti, atq; in gloriæ, & solis odiis nobiles, ne morituri quidem secundioris famæ auspiciam delibarent. Nulli tamen unquam credentium decoxit fidelissimi numinis beneficentia. Ne istud quidem servorum suorum nobile par diuturnâ oblivione sepultum esse voluit. Ostendit illos orbi, quâ parte sui gloriosè noscitari poterant; protractis in lucem tot inclytis ingeniorum monumentis. Ac licet non hâc mercede steterit plenum militiæ illorum stipendium; tamen ipsum quoque inter mortales nominis decus ita benignè asserere cæpit, ut fortasse magis periculum sit ne nimios, quàm ne nullos ipsis honores habitura sit posteritas.

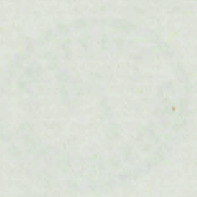
9566
0

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

Oprawę wykonał(a)

Henryk Świdorski

Wrocław, dnia .....

